

РЕШЕНИЕ

№ 182

гр. София, 13.02.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 14-ТИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на седми февруари през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Ася Събева

Членове: Кристина Филипова
Даниела Христова

при участието на секретаря Росица Й. Вьонг
като разгледа докладваното от Кристина Филипова Въззивно гражданско дело № 20221000502560 по описа за 2022 година

С решение № 262044 от 21.06.2022 г., по гр.д. № 13532/19 г., СГС, I-9 с-в, ОСЪЖДА Държавата, чрез Прокуратурата на РБ да заплати на *К. Д. С.* на основание чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ обезщетение в размер на 2000 лв. за неимуществени вреди, настъпили в резултат от воденото срещу нея досъдебно производство по ДП № 219/2013 г., НСС, приключило с влязло в сила на 25.07.2018 г. постановление, ведно със законната лихва от тази датата до окончателното й плащане, както и обезщетение за имуществени вреди в размер на 147 747, 67 лв., от които сумата от 15 850, 10 лв. законна лихва върху задържаната в периода 10.04.2010 г. до 29.08.2018 г. сума от 18 500 лв. и 131 897, 57 лв. лихва за забава върху задържаната сума от 78 560 евро, с левова равностойност 153 650 лв. за периода от 10.04.2010 г. до 29.08.2018 г., ведно със законната лихва върху тази сума от 25.07.2018 г. до окончателното плащане КАТО ОТХВЪРЛЯ иска за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди за сумата от 2000 лв. до 70 000 лв.

Със същото решение се осъжда Прокуратурата на РБ да заплати на *В. К. С.* на основание чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ обезщетение за неимуществени вреди в размер на 2000 лв., настъпили в резултат на същото ДП № 219/2013

г., НСС, водено и срещу С., ведно със законната лихва от тази датата до окончателното плащане, КАТО ОТХВЪРЛЯ иска за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди за сумата от 2000 лв. до 50 000 лв.

Срещу решението е депозирана въззивна жалба от ищите К. Д. С. и В. К. С.. Считат, че съдът неправилно е приел, че спрямо тях по едно и също време са водени две наказателни производство, едното от които е приключило със споразумение. Подчертават, че производството, по което са били обвинени в разглеждания спор е образувано няколко дни (около 2 седмици) след като са били признати за виновни в друго производство. Намират, че свидетелските показания са доказали твърдените неимуществени вреди – социална изолация, накърнено добро име, несигурност за бъдещето, личностни промени и пр. Считат, че съдът неправилно е кредитирал извода на КСМЕ, че няма причинна връзка между заболяванията на С. и наказателното преследване, като се сочи, че усложненията в здравния статус съвпадат по време с производството. Намират размерите за силно занижени. Изтъкват, че няма валидно подаден отговор, тъй като депозирания такъв е от прокурор при СГП, а не от надлежен представител на Прокуратурата на РБ. Молят решението да се отмени в отхвърлителната част.

От страна на ответника по исковете Прокуратурата на РБ, е постъпила друга въззивна жалба, в която се сочи, че решението в неговата осъдителна част е неправилно. Изтъква, че към момента на повдигане на обвинението са били налице предпоставки и доказателства за това процесуално действие. Подчертава, че е взета най-леката мярка за неотклонение „Подписка“, че обвинението е преустановено още на досъдебна фаза в разумен срок, че е било налице укоримо поведение на ищите, както и че същите са били вече осъждани за престъпления от същия финансов характер. Намира обезщетенията за неимуществени вреди за завишени, а това за имуществени – за недоказано, тъй като няма данни за доказана възможност за сигурно увеличаване на имуществото и липсва причинна връзка. Моли да се отмени решението, *алтернативно* – да се намалят размерите на обезщетенията.

Въззивните жалба са подадени в срок.

Съдът приема, че част от решението е недопустимо, тъй като съдът се е произнесъл свръх петитум. Нито в исквата молба, нито в хода на процес, нито в последното заседание ищцата С. е претендирала законна лихва върху

обезщетението за имуществени вреди, считано от 25.07.2018 г. Такова нейно искане е било изрично формулирано само по отношение на обезвредата за нематериални щети, както е отразено и в доклада по делото – л. 54. Доколкото Прокуратурата е обжалвала решението в цялата му осъдителна част, съдът следва да прецени дали актът в тази част е валиден. При констатирания недостатък, атакуваното решение следва да се обезсили частично.

В останалата му част решението е валидно и допустимо, преценено като такова в съответствие с чл. 269 ГПК.

Софийски апелативен съд при преценка на доводите на страните и доказателствата по делото намира следното:

Предявени са искове с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 3, пр. 2 ЗОДОВ

Ищците В. К. С. и К. Д. С. (майка и син) твърдят, че на 7.04.2011 г. срещу тях било образувано наказателно производство, развило се в ДП № 219/13 г., НСС, като на 13.06.2017 г. били привлечени като обвиняеми за незаконно държане на акцизни стоки без бандерол. Твърдят, че образуваното производство било прекратено с прокурорско постановление, което влязло в сила на 25.07.2018 г. Излагат доводи, че *по друго* производство те се признали за виновни и сключили споразумение с прокуратурата по НОХД № 14051/2010 г., СРС. По отношение на тях била взета мярка за неотклонение „Подписка“. Твърдят, че преживели стрес, притеснение и неудобство от негативното обществено мнение, ищцата имала здравословни проблеми, лекувала се в болница през 2019 г. Претендират да им се изплати обезщетение в размер на съответно 70 000 лв. за ищцата и 50 000 лв. за ищеца, ведно с лихвата от 25.07.2018 г. Отделно се сочи, че ищцата претърпяла и имуществени вреди в общ размер на 147 747, 67 лв. (законната лихва върху иззетите 18 500 лв. за периода от 10.04.2010 г. до 29.08.2018 г., и 78 560 евро за периода от 10.04.2010 г. до 04.09.2018 г.). Претендират и разноски.

Ответникът Прокуратурата на РБългария оспорва исковете по основание и размер. Подчертава, че е взета най-леката мярка за неотклонение „Подписка“. Считат твърденията за вреди за недоказани. Подчертава, че за и двамата ищци са осъждани, за сходни престъпления против финансовата система.

От събраните доказателства, преценени в съответствие с доводите на

страните във въззивното производство, се установява следната фактическа обстановка:

Пред настоящата инстанция няма спор, че спрямо ишците са започнали следствени действия, като същите са били обвинени за извършване на деяние през 2010 г. Срещу тях било образувано на 07.04.2011 г. досъдебно производство № 219/2013 г., НСС, като спрямо тях е взета мярка за неотклонение „Подписка“. Няма спор, че при проведените оперативни действия с протокол от 10.04.2010 г. са иззети банкноти на обща стойност 78 000 евро и 18 500 лева, които след извършен оглед на 25.03.2014 г. са внесени по сметка на НСС. Средствата са били върнати на 29.08.2018 г. (18 500 лв.) и на 04.09.2018 г. (78 560 евро) – л. 16 и сл.

Безспорно е обстоятелството, че по НОХД № 14051/2010 г., СРС, 114 с-в, В. С. е признат за виновен за престъпление по чл. 234, ал. 2, т. и т. 3 НК, както и че производството по обвинението за престъпление по чл. 253, ал. 2, вр. ал. 1 НК е прекратено, актът за това е влязъл в сила на 25.07.2018 г. (л. 11 и сл.)

Видно от справки за съдимост ищецът С. има и предходни осъждания по дела от 2007 г., 2008 г., 2010 г., всички свързани с нарушаване на правилата за акцизни стоки. За ищцата С. също се установява наличие на осъждания за престъпления от същото естество – влезли в сила актове на съда през 1998 г. и през 2011 г. (л. 39 и сл.).

Приетата КСМЕ (изготвена от специалисти по очни болести, кардиология и психиатрия) е дала становище, че ищцата С. е психично здрава. След започване на производството срещу нея и отнемането на средствата тя е проявила разстройство в адаптацията, като е проявила симптоми, свързани с нарушения в социалното функциониране. Проведено е краткотрайно лечение с минимални дози транквилизатор, което е повлияло благоприятно състоянието ѝ. Констатирани са данни за сърдечни проблеми, артериалната хипертония е датираща от 2008/2009 г., с усложнения през 2018 г., като според експертизата няма основание да се приеме за налична причинно-следствена връзка между сърдечните заболявания и воденото срещу лицето наказателно производство. Установената повишена кръвна захар при хоспитализацията не е проследена от ендокринолог и за нея не се провежда лечение нито с медикаменти, нито с диета, поради което не е прието

наличие на захарна болест и няма причинно-следствена връзка с воденото наказателно производство. Изнесени са данни за оперативни лечения на очите в периода 2010 – 2015 г.

Св. В. А. Б., съсед на ищите от 2001 г., сочи, че знаел за проблемите им с правосъдието, свързани с някакви цигари, за които ги осъдили, а после и за пране на някакви пари. Наказателното дело се отразило зле на В. – той се затворил, отказвал да излиза, целият квартал знаел, сочел го и за това той се срамувал, бил притеснен и изнервен. Казвал, че ако го осъдят пак не знае какво ще прави. Свидетелят не знаел за други дела по това време – само за цигарите и за прането на пари. К. вървяла и залитала, имала някакъв проблем с очите.

Св. К. З. К. познава ищите, тъй като бил израснал с В., били съседи с майка му, и макар че той сега не живеел вече там, се виждали често, били семейни приятели. Знае, че и двамата са имали проблеми с правосъдието, във връзка с търговия с цигари, които били намерени в дома на майка му. В. бил в *ареста*, целият квартал знаел, вкл. за конфискуваните пари. И двамата ищци били много силно притеснени, че ще им конфискуват парите, започнали рядко да се виждат, В. бил видимо изнервен, майка му също. Здравословните проблеми на К. се увеличи от стреса, тя споделяла, че получава припадъци, като тези притеснения продължили около две години.

При така очертаната фактическа обстановка по спорните въпроси се налагат следните правни изводи:

Съгласно чл. 2, ал. 1, т. 3, пр. 2 от ЗОДОВ държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от органите на дознанието, следствието, прокуратурата, съда и особените юрисдикции от незаконно обвинение в извършване на престъпление, ако производството бъде прекратено, тъй като деянието не е извършено от лицето.

Не се спори, че спрямо ищите е извършена проверка и въз основа на нея са повдигнати две отделни обвинения, като по едното те са били осъдени, а по второто производството е прекратено. По прекратеното производство срещу ищите е било повдигнато обвинение за извършено престъпление, за което НК предвижда наказание лишаване от свобода над пет години. От доказателствата се установява, че воденото срещу ищите наказателно преследване е продължило приблизително 7 години, като е приключило на

досъдебна фаза. С оглед посочените данни следва да се приеме, че е налице “незаконно обвинение в извършване на престъпление”, поради което на основание чл. 4 от ЗОДОВ се дължи обезщетение за всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането, независимо от това, дали са причинени виновно от длъжностното лице.

В своята практика съдилищата приемат (напр. Решение № 991/06 г., решение № 427 от 16.06.2010 г. по гр. д. № 273/2009 г., Г. К., III Г. О. на ВКС), че при всички случаи на незаконно обвинение обосновано и логично е преследваното лице да е търпяло негативни емоции от този факт, да е изпитвало притеснения и опасения от осъждане. За да се определи обаче конкретния обем на понесени вреди, респ. размера на дължимата обезвреда, е необходимо да се преценят група фактори, като продължителност на наказателното производство, авторитет и обществен статут на лицето, тежест на обвинението, вид на взетите мерки за процесуална принуда, прякото отражение върху психоемоционалното състояние и здравословният статус на лицето, обществения отзвук и пр.

В настоящият случай, както по-горе се посочи, се установява, че повдигнатото обвинение е касаело деяние, за което се предвижда лишаване от свобода. Спрямо ищците са взети мерки за процесуална принуда „подписка“, които не са с висок интензитет на ограничаване на правата им. В тази връзка не могат да се кредитират като достоверни показанията, в които се сочи, че С. е престоял в ареста. Тези сведения обаче могат да установят, че свидетелят не е наясно с точното развитие на наказателните дела, водени срещу ищеца С. и вида на взетите спрямо него мерки. Не се установява дали свидетелят сочи арест на лицето, като мярка на процесуална принуда или изтърпяване на наказание в места за лишаване от свобода. В този смисъл показанията му, в тази част нямат доказателствена стойност. Същите обаче са индиция и потвърждават тезата, че ищецът С. е бил обект на наказателна репресия, която е станала обществено достояние в неговото обкръжение. Ето защо следва да се приеме, че мнението за С. в обществото и нивото на негов авторитет са обусловени от други производства, респ. налагани наказания за обществено укоримо поведение.

Свидетелските обяснения относно здравословното състояние на ищцата

С. също не могат да послужат като основа за изграждане на крайния извод, че като пряка последица от процесното производство тя е развила здравословни проблеми – от една страна в показанията се възпроизвеждат твърдения на самата ищца, от друга страна самият свидетел е посочил, че тя е имала проблеми с очите, които при всички случаи са рефлектирали върху живота и ежедневието ѝ – няма данни обаче тези офталмологични усложнения да са в причинна връзка с обвинението. От друга страна, приетата по делото СМЕ не е установила пряка причинна връзка между влошеното здравословно състояние на ищцата и наказателното преследване срещу нея. Някои от проблемите от здравословно естество датират от преди обвинението, а не се установява влошаването да е обусловено от последното.

Наличието на предходни осъждания (вкл. такива с прилагане на наказание лишаване от свобода) следва да се отчита като фактор при определяне на размера на обезщетението. Съдебната практика (Решение № 95 от 23.04.2014 г. по гр.д. № 5805/2013 г., Решение № 163 от 1.07.2016 г. по гр.д. № 411/2016 г., решение № 251/21.12.2015 г. по гр.д. № 812/2015 г.) категорично приема, в случаи на други осъждания, че интензивността на негативните преживявания е занижена в сравнение с лица, които инцидентно са станали обект на наказателно преследване. Установените по конкретното дело неимуществени вреди само отчасти съставляват пряка и непосредствена последица от процесното незаконно обвинение. Тъй като при определяне размера на обезщетението следва да се имат предвид всички установени обстоятелства, то в случая е необходимо да се отчете, че психическият и социален дискомфорт се дължи и на факта, че и двамата ищци са били обект на преследване в други наказателни производства, за извършени от тях престъпления, за които са признати за виновни и осъдени. В този смисъл търпените от тях притеснения са в по-нисък интензитет, в същото време причинени и от предходни производства, а доброто им име и авторитет не е било засегнато само от процесното обвинение.

За определяне на конкретния размер на обезщетението с оглед спецификите на разглеждания казус следва да се вземе предвид времето, в което е протекло наказателното производство (надхвърлящо разумен срок), очертания по-горе обем на негативни възприятия и ефект на преследването върху ишците, страха им от осъждане, обществено икономическите условия, съдебната практика, общественото и социалното положение на ишците, и пр.

Определената стойност от 2000 лв. отговаря на принципа на справедливост.

Що се касае до претенцията за имуществени вреди, същата е надлежно уважена. Относима е практиката в решение № 413 от 10.12.2012 г. по гр. д. № 1478/2011 г., Г. К., IV Г. О. на ВКС, решение № 300 от 09.01.2019 г. по гр. д. № 2262/2018 г., Г. К., IV Г. О. на ВКС и пр. Вложеният в тях смисъл налага извода, че паричните суми, които са иззети по реда на НПК и за които се претендира, че са били предмет на престъплението, трябва да се върнат на притежателя им след отпадане на основанието, по силата на което са иззети – в случая след прекратяването на наказателното преследване те трябва да бъдат върнати на ищцата, от която са отнети. Вредите от неоснователното отнемане са загубите и пропуснатите ползи, които кредиторът е търпял през времето, в продължение на което не е разполагал с отнетото. Разпоредбата на чл. 86, ал. 1 от ЗЗД урежда последиците от неизпълнението на изискуемо парично задължение. Когато неоснователно се задържа парична сума, причинената имуществена вреда - загуби и пропуснати ползи, е в размера на законната лихва за времето на неоснователното задържане. Законната лихва се дължи винаги, когато паричното задължение съществува и е изискуемо, независимо от какво е породено - сделка, деликт, неоснователно обогатяване, водене на чужда работа без пълномощие и др. Същото важи и за отнетото от обвинения в извършване на престъпление, макар и по законния ред, когато се установи, че липсва материалноправно основание за отнемането. Следователно в настоящия случай за целия период на неоснователното задържане на сумите, на ищцата от страна на Прокуратурата се дължи законна лихва в установения от първата инстанция размер и период (поради липса на въззивни оплаквания относно последните). Предвид изложените аргументи решението на СГС следва да се потвърди и в тази му част.

По отношение на оплакването в жалбата на физическите лица, че отговорът на Прокуратурата не е подаден от надлежен представител, следва да се посочи, че Прокуратурата на РБ е централизирана и нейни представители на съответното ниво в съдебната система на общо основание могат да извършват валидно всички процесуални действия по искове предявени срещу прокуратурата.

При този изход на спора разноси не се следват.

Воден от горните мотиви съдът

РЕШИ:

ОБЕЗСИЛВА решение № 262044 от 21.06.2022 г., по гр.д. № 13532/19 г., СГС, I-9 с-в, в частта, в която се ОСЪЖДА Държавата, чрез Прокуратурата на РБ да заплати на К. Д. С. законна лихва върху обезщетение з а имуществени вреди в размер на 147 747, 67 лв., от 25.07.2018 г. до окончателното плащане.

ПОТВЪРЖДАВА решението в останалата му част.

Решението може да се обжалва пред ВКС в месечен срок от съобщението до страните, че е изготвено.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____